

Forum

Slimmer en succesvoller dankzij de kunst?

Het belang van cultuureducatie volgens James Catterall

Robert Oosterhuis

Hoe geweldig zou het niet zijn als kunst niet alleen leuk, mooi, vormend en interessant is, maar ook andere gunstige effecten heeft op mensen. Dat maakt benieuwd naar de resultaten van de laatste, langjarige studie van James Catterall naar de effecten van cultuureducatie.

Waarom sturen we onze kinderen naar de muziek-school, doen we ze op dansles, stimuleren we ze te schilderen? Het lijkt eenvoudig: omdat we de kunsten zelf ook leuk en belangrijk vinden en dat dus onze kinderen ook willen meegeven. Maar zo simpel is het niet als je moet afgaan op de vele publicaties van de laatste jaren over de zegeningen van cultuureducatie. Die zou goed zijn omdat het kinderen slimmer maakt, taalvaardiger, socialer, creatiever en gezonder.

Een onderzoeker die vaak wordt aangehaald als degene die echt bewezen heeft dat cultuureducatie kinderen slimmer maakt en meer succesvol in het leven, is de Amerikaan James Catterall. In 2010 was hij daarom ook in Amsterdam voor een lezing tijdens de conferentie Beter van Kunst.¹ Het zou natuurlijk geweldig zijn als kunst niet alleen leuk, mooi, vormend en interessant is, maar ook andere gunstige effecten heeft op mensen. Dat maakt benieuwd naar de resultaten van laatste, langjarige studie van Catterall naar de effecten van cultuureducatie: *Doing well and doing good by doing art*. (Catterall 2009)

Met dit boek probeert Catterall aan te tonen dat leerlingen die zich op de middelbare school intensief hebben beziggehouden met de kunsten, het later in het leven beter doen. Het gaat ze goed ('*doing well*') in termen van hun academische prestaties, testcores, en daarna

in hun carrière. Ze doen het goede ('*doing good*') omdat ze actiever zijn als burger in vrijwilligerswerk en politieke participatie.

De studie is gebaseerd op cohortonderzoek over een periode van twaalf jaar, en maakt gebruik van de US National Educational Longitudinal Survey (NELS). De respondenten (achtereenvolgens leerlingen, studenten en afgestudeerden) werden bevraagd op de leeftijden 14 (*grade 8*), 16 (*grade 10*), 18 (*grade 12*), 20 en 26. NELS bevat de volgende culturele activiteiten: deelname aan muziekgroepen, koren of toneelgroepen, deelname aan buitenschoolse lessen in beeldende kunst, muziek of dans, en het bezoeken van musea. Catterall vergeleek respondenten met een lage sociaal-economische status (SES) met respondenten met een gemiddelde SES in de verschillende stadia van hun ontwikkeling.

Muziek en wiskunde

Bij de leerlingen van 14 en 16 jaar vond hij correlaties tussen deelname aan kunst en prestaties op school, zoals betere testcores, lagere schooluitval en minder verveling op school. En daarbij bleek dat deze effecten groter werden gedurende de schoolloopbaan, met name tussen 16- en 18-jarige leeftijd. Ook bleek er een verband tussen het spelen van instrumentale muziek en wiskundige vaardigheden, iets wat volgens hem ook is vast-

gesteld in ander onderzoek. Catterall vond ook samenhang tussen het intensief beoefenen van theater en verbeterde taalvaardigheden, een vergroot gevoel van eigenwaarde en een grotere mate van vriendelijkheid jegens medestudenten uit andere etnische groepen. Ook in de leeftijdsgroep 20 en 26 jaar vond hij ongeveer dezelfde samenhangen in de data.

In een volgend hoofdstuk verkende Catterall de vraag of het nu kunstactiviteiten waren die de oorzaak waren van de verbeterde studieresultaten of de deelname aan schoolactiviteiten überhaupt. Om deze rivaliserende verklaringen te testen, vergeleek hij 'low-SES' studenten met veel respectievelijk weinig activiteiten in de kunsten, met studenten met veel respectievelijk weinig sportactiviteiten. De uitkomst was dat zowel kunst- als sportactiviteiten samengingen met 'doing well' en 'doing good'. Maar de studenten die veel kunstactiviteiten ondernamen deden het iets beter.

Als verklaring voor het effect van kunstactiviteiten op leerprestaties is wel geopperd dat scholen met veel kunstactiviteiten ook een ander, rijker leerklimaat hebben. Met de NELS-data kon hij het onderscheid maken tussen kunstrijke en kunstarme scholen, en hij vond dat de leerprestaties ('doing well') van de low-SES studenten beter waren. Er waren geen significante verschillen in 'doing good'. In een volgende stap probeerde hij het effect van mogelijke zelfselectie uit te sluiten: het is namelijk denkbaar dat een kunstrijke school meer leerlingen trekt met affiniteit met kunst. Daarom richtte hij zich op de groep 'low-SES low arts-involved' studenten, van wie niet verwacht kan worden dat ze op voorhand veel affiniteit met kunst zouden hebben. En deze groep blijkt het beter te doen op de kunstrijke scholen.

Oorzakelijk verband?

Een van de vaak geconstateerde problemen bij het onderzoek naar de sociale en cognitieve effecten van cultuur heeft te maken met causaliteit: het probleem dat een samenhang niet gelijk is aan een oorzakelijk verband tussen die twee kenmerken. Catterall is zich daar uiteraard bewust van, en zegt al bij aanvang van het boek '*that panel studies are not well suited to unambiguous causal modelling*'. (Catterall 2009, 4) Toch concludeert hij over zijn onderzoek dat '*the differences were striking, and the chief potentially confounding variable, student family background, was reasonably accounted for in the work*'. En later in zijn boek formuleert hij criteria voor dit soort onderzoek (Ibid, 28): '*Any convictions that causation is involved depend mainly on three elements of research: sound theory, supportive evidence and a fair consideration of rival explanations.*'

In dit boek gebruikt Catterall inderdaad een aantal aannemelijke theorieën om sommige correlaties te verklaren. Een aantal daarvan is ook bevestigd in experimentele studies, zoals Winner e.a. laten zien in een binnenkort te verschijnen overzichtsstudie. (Winner n.n.v.) Eén is het verband tussen muzieklessen en fonologische vaardigheden die van belang zijn voor het lezen. Een ander is het verband tussen theaterlessen en het ontwikkelen van empathie, het zich verplaatsen in een ander en het ontwikkelen van verbale vermogens. Het is in deze gevallen ook redelijk duidelijk wat het werkende mechanisme zou kunnen zijn.

Maar de claim dat het bezig zijn met kunst in zijn algemeenheid leidt tot betere schoolse prestaties is niet overtuigend bewezen. Catterall is wel zo eerlijk toe te geven het *better school*-argument niet uit te kunnen sluiten op basis van zijn onderzoek: de betere scholen trekken meer kinderen met affiniteit met kunst. Maar vaak gaat hij ook niet in op concurrerende verklaringen.

Rol van zelfselectie

Het grote probleem zit in de manier waarop de kunstparticipatie en -educatie zijn gemeten in NELS: deelname aan muziekgroepen, koren en theatergezelschappen op school, het volgen van lessen in beeldende vakken, muziek of dans buiten schooltijd, en het bezoeken van musea. Dit lijken mij allemaal vrijwillige vormen van kunstparticipatie en -educatie. Dat betekent dat hier een zeer waarschijnlijke kans op zelfselectie aanwezig is, leidend tot een andere verklaring voor de gevonden verbanden: de intelligentere leerlingen kiezen voor kunst (of worden daartoe gestimuleerd door hun leraren), en deze intelligentere leerlingen halen ook hogere cijfers en scores op toetsen.

Als Catterall gebruik had kunnen maken van verplichte vormen van cultuureducatie in zijn onderzoek dan had hij dit probleem kunnen ondervangen. Maar onduidelijk is of dit mogelijk was geweest omdat hij dit niet bespreekt. Dat legt toch wel een bom onder deze studie.

Ik mis ook de uitleg van '*socioeconomic status* (SES)'. Hij omschrijft het in algemene termen (economische bronnen, opleiding), maar later lijkt hij SES samen te laten vallen met inkomen. Dat is een belangrijk punt, omdat veel onderzoek uitwijst dat opleiding een veel belangrijker factor is dan inkomen in het verklaren van cultuurparticipatie. Je zou daarom in je analyses apart moeten controleren voor opleiding en inkomen.

Ten slotte vind ik dat Catterall nogal losjes omgaat met het verschil tussen significante en niet-significante

Robert Oosterhuis

is socioloog en werkzaam als onderzoekscoördinator cultuur en media bij het ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap

correlaties. In zijn tabellen zijn die keurig zichtbaar, maar in zijn conclusies valt het onderscheid vaak weg.

James Catterall is een bevolgen onderzoeker van kunsteducatie. Maar tegelijkertijd treedt hij op als lobbyist voor de waarde van kunsteducatie, en dat staat soms op gespannen voet met zijn rol als wetenschapper. (Zie ook het interview met Catterall in Veilbrief 2010)

Ik ben het graag met hem eens over de waarde van kunsteducatie, omdat die kunsten ook een gewaardeerd onderdeel zijn van mijn eigen leven. Maar ik ben er op basis van deze studie bepaald niet van overtuigd geraakt dat de betrokkenheid bij de kunsten in de school- en studietijd al die positieve effecten veroorzaakt.

Literatuur

Catterall, J.S. (2009) *Doing well and doing good by doing art. A 12-year National Study of Education in the visual and performing arts*. Los Angeles (etc.): Imagination Group/I-Group Books.

Veilbrief, A. (2010) 'De school als leerfabriek is passé: iedereen wil meer kunst'. In: *Kaap kunst*, jrg. 2, nr. 10, 3-6.

Winner, E. (et al.) (n.n.v.) *Een overzichtsstudie in opdracht van de OESO over de impact van kunsteducatie* (concept 2011), www.oecd.org/dataoecd/47/48/48078259.pdf

Noot

- 1 *Amateurkunstfestival Kunstfactor Live!* georganiseerd door Kunstfactor op 30 september 2010.